

21-“Seanchas na hÁite – daoine áitiúla, suíomhanna áitiúla, iascaireacht srl.” – Séamas Ó

Dúgáin ó Chlanna Caoilte

Brian Ó Cuív - Uh, tá.

Séamas Ó Dúgáin - Ní raibh aon difir mór idir mé féin (*) Fiche Bliain ag Fás.

B- Ní raibh mórán.

S- Agus bhí an tAthair (*) chun Stair Chléire a thabhairt dom, an leabhar, agus is dócha do dhearmad sé is dócha.

B- An leabhar a dhein Conchúr Ó Siadháin? Ta san go maith mar leabhar.

S- Tá sé go maith. Bhí sé sin ag an tAthair Liam leis.

B- Sea.

S- Agus bhí an t-Athair Liam chun é a thabhairt dom chun é a (*) (léas?). Mise (*). Fuair sé bás ansan, an fear bocht.

B- Bhuel, an labhraíodh an tAthair Liam Gaolainn libh?

S- Ó Gaolainn i gconaí, (*).

B- An dtugadh sé seanmóintí i nGaolainn?

S- Ní (*) (raibh siad) ar fónamh chuige.

B- Ná raibh?

S- Ní raibh.

B- Ach na paidreacha?

S- Ní raibh sé, ní raibh sé, na seanmóintí i mbÉarla ná i nGaolainn ar fónamh mar bhí(*) (bheadh) stad(*) .

B- Tá a fhios agam, sea. Ach (*).

S- Nuair a léifeá, nuair a léifeá ansan an seanmóin (*) thusa (*), seanmóiní ana-bhreá ab ea é.

B- Sea tuigim. Agus cad mar gheall ar na paidreacha? An mbídís san i nGaolainn?

S- Bhí na paidreacha i nGaolainn aige.

B- I nGaolainn aige, sea.

(stopann an téip)

S- ag an sagart óganois, an fear i (*) (cléire).

B- I nGaolainn?

S- Sea i nGaolainn.

B- An mbíonn?

S- Agus do bhíodar ag an sagart óg a bhí roimis, an tAthair, an tAthair Ó Dálaigh. Tá sé i Tigh Molaise anois, (*). Bhí Gaolainn (*) (binne?) aige sin.

B- An raibh?

S- Sagart óg. Sagart óg ón Sciobairín ab ea é.

B- Ón Sciobairín?

S- Sea.

(stopann an téip)

S- Tá siad ag teacht amach anseo, san (*) Seán Ó (*) píosa mar gheall ar (*) (Colmáin) agus Tadhg Rua. (*) ag ól, tá a fhios agat, (*) agus bhí leath-choróin aige. Agus n'fheadar sé cad a (*) leis. É a choimeád, dúirt Colmáin leis é a choimeád agus dúirt Tadhg Rua leis é á ól. Thóg sé chomhairle Thaidhg Rua, d'ól sé é. Tá sé san (*) i leabhar éigint, i leabhairín éigint. (*) agam.

B- An bhfuil?

S- Tá.

S- Filíocht a dúirt sé leis, tá a fhios agat?

(stopann an téip)

S- Teampall na (*) dó. Ní fhéadfadh sé an (*) francaigh. Bhíodar (*) acu, agus chuir Colmáin chun siúl iad, sea, go reilig, go sean-reilig Rois iad.

B- Conas?

S- N'fheadar conas.

B- (*)

S- (*) Dúradar go (*) (bhfacadar) (*) an bhothair é, agus bhíodh francach acu ina dhall, (*) ní (*) pioc. Agus bhí slat i mbéal francaigh eile agus i mbéal an francach a bhí dall. Agus níor fhan aon francach ó shin, nó (*) ins an reilig.

B- Agus níl a fhios agat conas a dhíbrigh sé iad?

S- Ó is dócha, n'fheadar conas a dhíbhrigh sé (*) (caint éigin a bhí aige?)

B- Sea.

(stopann an téip)

S- Seanathaoiseach sa tseanaimsir (*) ab ea é, muintir (*).

B- Agus níl aon?

S- Tá siad go léir, níl aon tuairisc ar aon duine acuanois, tá fhios agat.

B- (*)

S- Tá sé ina céadta blianta ó shin, na céadta (stopann an téip)

B- Ach tá caisleáin.

S- Dún Eoin.

B- Sea.

S- Eoin Ó (*) ab ea é sin agus tá caisleáin, tá sé, tá na fallaí ann i gconaí. Agus ní fheadfadh, agus dá raghfá amach ann tá sé, mar sin, tá an (*) anseo agus an (*) anseo. Agus tá na falla, na fallaí tóghtha taobh amuigh, (*) suas. Agus ní (*) mar a bheadh (*) (leanaín beag?)

B- Leanaín beag?

S- Sea, mar a mbeadh leanaín beag.

B- An bhfuil sé i bhfad ó anseo?

S- Bhuel, tá, níl sé i bhfad ó (*) tá sé, (*) ansan tá tobar beannaithe, tobar Mhuire in aice. Ar barra na(*)

B- Barra na (*)

S- Barra na (*).

B - Sea

S- Tobar beannaithe

B- An mbíonn turas?

S- Bíonn, an cuigiú lá déag Mean Fomhair.

B- An cúigiú lá déag Mean Fomhair?

S- Sea, lá 'le Muire (*).

B- Agus Tobar Mhuire a dtugann siad air?

S- Tobar Mhuire, Ladyswell.

B- Ó sea.

S- Agus tá sé ráite, n'fheadar (*), tá (*) an tuisce(*), ní (*) go deo.

B- An bhfuil sé sin ráite acu?

S- Agus dá mbeadh (*) ort ná feedfá (*), tá fhios agat, é a ól. (*)go deo.

B- Tá Leighis ag baint leis?

S- Ó tá leighis ag baint leis. Agus (*) go bhfuil sé socraithe. Ní fhéadfadh aon (*) dul isteach (*).

B- Ní fhéadfadh?

S- (*) an francach. Ní fhéadfadh. Agus caithfeá (*) chun an tuisce a fhailt amach. Agus thógfá an (*) go dtitfeadh an (*) isteach. Agus do bhí fear ann, dúirt sé go socróidh sé é. Agus shocraigh sé é, agus tháinig se ar lá arna mháireach agus bhí sé ar an gcuma céanna arís.

B- Agus conas é sin nach bhféadfadh aon ainmhí.

(stopann an teip)

S- Na lachacha socraithe.

B- Tá siad socraithe timpeall air?

S- Sea.

(stopann an téip)

B- Agus

(stopann an téip)

S- (*) tá sé ar an gcuma céanna arís. Bhí (*) agamsa ar (*) agus socraigh é. Ó níl aon (*).

B- Bhuel cén fáth (*) iad a shocrú mar sin?

S- Hmm?

B- Cén fáth?

(stopann an téip)

S- an fáth go mbeadh sé (*) go dtitfeadh sé ná aon ní, tá fhios agat. (*) (*)

B- (*)

B- Fuair tú (*)

S- (*) Donncha Dubh?

B- Níor airós, inis, an bhfuil tú in ann (*) (é a insint?)

S- Do bhí (*) (*) (athair a chlainne?). Bhíodh na dhá (*) leis ón (*) (Bruíonaigh/Brinny) (*) ó (*) duine. (*) (bíttear?) na cúirte (*) (bige?). (*) uisce. (*) cathair gile agus Ó Donnabháin ón (*) (bán?)

B- Ó sea!

(stopann an téip.)

S- Nach bhfuil Peadar Ó (*) (Donnabháin) (*) ins an tigh mhór na (*).

B- Sea.

S- Sin é (*) (athair a chlainne?). Agus tá sort éigin (*) aige sin. Tá sé, dúirt sé (*) dul isteach agus (*)

B- Ó (*) sea.

S- Ní, ní, ní mhaith liom in aon chor é.

B- Ar mhaith leat é?

S- Ní mhaith liom in aon chor é. Thug an tAthair (*) (Enda?) (*) buidéal chugam.

B- Ar thug?

S- Thug go deimhin! Ó fear neata deas.

B- Ah fear ana-bhreá is ea é.

S- Fear neata deas is ea é, sea.

(stopann an téip)

S- Donncha Dubh, gadaí.

B- Cérbh é, nó cé hé?

S- N'fheadar cérbh é. Dúras gur ón bparóiste seo é (*) a bhí sé. Do léas rud éigin (*) leabhar úd, n'fheadar cá (*) é.

B- An raibh drocha-ainm air nó?

S- Bhí sé ag goid ós na feirm, ós na daoine saibhre thabhairt do na daoine bochta.

B- Ó?

S- ()*

B- Agus á thabhairt do na daoine bochta?

S- É a thabhairt dos na daoine bochta.

B- Agus nach bhfuil , bhí caint aige..

(stopann an téip)

S- Ní raibh aon(*) thug mo dhuine (*). Do (*) Seán Nash ón (*) (Brinny/Bruíonaigh) (*) ná ag an droichead, Seán Nash. Sin é a bhíodh á crochadh na ndaoine sa tseanaimsir.

B- Cé hé?

S- Seán Nash.

B- Ó?

S- Seán Dearg Nash

B- Seán Dearg Nash

S- Sea.

B- Bhíodh sé ag crochadh daoine?

S- Chrochadh! Bhíodh á crochadh, bhíodh ina chrochadóir, bhí sé, tá sé thios sa Droichead i gcónaí, Droichead na Bandan.

B- An bhfuil?

S- Tá (*) go raibh sé á gcrochadh. Gallows Hill 'tis called, Cnocán an Chrocaire. Agus tá (*) thuaidh anseo leis anois, sios ón tséipeál, ón dtaobh seo, tá fhios agat, mar sin (*). Agus Cnocán an Chrocaire a ghlaonn siad air (*) gur crochadh ansan leis sa tseanaimsir iad. Agus nuair a bhí mise ag dul ar scoil, do bhíodh sé folamh an (*) folamh i gconaí. Agus n'fheadar, n'fheadar, níl sé (*) go bhfuil na bóithre (*) is dócha. Cnocán an Chrocaire. Tá sé sin mar

ainm i gconaí ar sin. Cnocán beag (*) an sráidbhaile san thuaidh, taobh seo den tséipeál.

Timpeall leath-slí (*) tigh an phoist agus an séipeál.

B- Sea.

S- Cnocán an Chrocaire.

B- (*)Seán Dearg Nash.

S- Seán Dearg Nash. Ón (*) (Brinny? Bruíonaigh?) ab ea é. (*) tá sé(*) an droichead.

B- (*)

S- Brinny, Brinny, Seán Nash ón mBruíonaigh.

B- Ón Bruíonaigh. Bhuel cén t-am..

(Stopann an téip)

B- (*)

S- Sean-(*) anois i mBéarla leis. An crois mó.

B- Sea.

S- Bhíos, bhíos san, sa, ins (*) a bhí acu, (*) (*) an tainm an tAthair, an tAthair Seán Ó, Ó

Laoghaire, i gClanna Caoilte. Bhíos ag éisteacht leis, (*) caint an lá san, do raghfá ag
eisteacht leis. B'in é an sagart a chuir an (*) go léir ar na tiarna talamh, an tAthair Seán Ó
Laoghaire, Father John O Leary.

B- Ó (*). Tá san go (*)

(stopann an téip)

B- Is cuimhin leat an cruinniú?

S- Bhíos ann! Do (*) ann.

(stopann an téip)

S- (*) (fiach) aige. (*)

B-Tadhg an..?

S-Tadhg an Asna, bhí (*) acu.

B?- Bhuel cérbh é féin, Tadhg an Asna?

S- Ó fear ó Clanna, in aice Clanna Caoilte ab ea é, in aice (*). B'in é an (*) a bhí orthu.

B- An Cárthach é nó? Tadhg an Asna

S- Tadhg an Asna. Donnabháin ab ea é.

B-Donnabhánach?

S- Sea. Tadhg Ó Donnabháin.

B- (an bhfuil?)

(stopann an téip.)

S- Do thugadh (*) (a chloigeann?) isteach go Clanna Caoilte, cuireadh (*), fágadh ansan é.

B- Ó sea.

(stopann an téip)

S- Fear de mhuintir (*) (Scally/Scolaí?) a bhí (*) thiarna, bhí sé sin mar(*) .

B- Cé hí?

S- Fear de mhuintir Scolaí.

B- Sea.

S- Tá, tá mac, tá clann i gconaí, seanchlann (*) thiar san i gconaí.

B- Ó an bhfuil?

S- Tá.

B- Agus scríobh sé sin amhrán (*) .

S- Ó amhrán breá. Do bhí sé sin scrite síos i (*) éigin agam (*). Do bhí sé, tá fhios agat, bhí sé i leabhar (*) (tagartha?). Fé bhrat an (*) Chorón?

B- Sea, sea, Peadar Uí (*)

S- Peadar Uí (*). Bhí sé (*) aige sin nuair a (*) tréimhse anseo , do thóg sé an t-amhrán san, bhí sé (*) realt. Do ghearras amach é, tá sé i (*) éigint istigh agam.

B- ()*

(stopann an téip)

S- Sin é a(*)

(stopann an téip)

? - Cad é sin(*)?

S- Fadhbhach

?- (*) fadhbhach orthu.

S- Fadhbhach orthu. Sin focal anois ná raibh (*).

?- Cad é sin (*) fadhbhach oraibh.

S- Lot of mischief.

?- Ó ya

S- Mischief

?- Fadhbhach, sea.

(stopann an téip)

S- Ní raibh aon (*), bhíodar an-ghann mar sin, tá fhios agat.

B- Ach bhí ana-chruinneas acu?

S- Ó..

(stopann an téip)

S- (*) muintir Dhonnabháin Maol (*) muintir Dhonnabháin (*) (Grianadh?). Tá (*) ann.

Muintir Dhonnabháin (*), muintir Dhonnabháin (*) (Críonach?)

(stopann an téip)

S- an Asna.

(stopann an téip)

S - (*) ó tá (*) ann. Muintir Dhonnabháin Daill. Donnabháin Daill. Dall.

B- Bhí fear dall freisin.

S- Fear (*) (d'éigin dall a bhí ann is dócha)

S- B'in duine acu mhuintir Dhonnabháin Daill, Tadhg Seosamh Ó Donnabháin, bhí, bhí mar TD ins an Dáil tamall. Bhí sé ins an (*) (Seanad) leis. (*) (O Donovan)

B- Cén dream a bhain sé sin leo?

S- Hmm?

B- Cén mhuintir a bhain sé sin leo?

S- Muintir Dhonnabháin, Muintir Daill.

B- Muintir Daill, sea.

S- Muintir Ó Daill. Tadhg Ó Daill ab ea é. Agus (*) (muintir Ó Daill (*)) Tadhg Ó Daill is (*).

B- Sea

S- Agus ins an leabhar, ins an leabhar paróiste, sin é atá thios (*) agus (Shiocháin) mar sin sa tseanaleabhar, leabhar an pharóiste. (*) (sean-ainm?) thíos i gconaí ann.

?- Agus an bhfuil seanleabhar paróiste agaibh?

S- Tá sé ag an sagart paróiste (*), ó tá, bíonn i gconaí.

B- Tá, i gcuid de na paróistí níl na seanleabhra ar fáil in aon chor.

S- Tá siad go léir aige sin, ag an, ag an, (*) (Athair an chnoic?)

B- (*) cad a (*) é is dócha.

S- (*) (An tAthair an choic a ghlaonn siad air?)

(stopann an téip)

S- (*) aon sort d'iasc (*) bíodh timpeall, bíodh timpeall (*) againn, agus bhíodh gach aon (*) acu san daichead (*), ceithre fichid (*) (slat).

B- Ó sea.

S- Agus do bhí ansan (*) a ghlaodaís orthu, (*)(ceangal) agus (*). (*) i gconaí, tá fhios agat.

B- Ó ah.

S- (*) thagadaís amach é sin, do fhagadaís don t-iascaire. Agus uaireanta(*) na madraí glasa a ghlaodaís ar na (*)(pikeanna?). Ghlaodaís fadhbhach orthu. (*)(ghearrradaís gach aon * acu?)

B- Ghlaodaís fadhbhach orthu?

(stopann an téip)

B- An mó ceann?

?- an mó ceann?

S- Fiche ceann ar gach aon daichead fear. Fiche, fiche, dhá, dhá, timpeall dhá céad is daichead.

?- Dhá céad is daichead?

S- Ar gach aon spiléar, agus do bhí cúig spiléar ansan againn, cúig cinn acu san, agus (*) ar gach aon beirt acu. Craiceann mhadra (*)(leasaithe)

?- Craiceann mhadra?

S- Craiceann mhadra (*)(cneasaithe?).

?- Sea.

S - ()ancaire, cloch mór, cloch (*) ar gach aon, gach aon (*)*.

? -(*)

S- coimeád síos an, agus á mbriseadh an () droichead an (*) ansan.*

B- Ar tóin na farraige, ar thóin na farraige a bhídís ansan?

S- Ó, ()thíos ar tóin na farraige, ar a' dtalamh (*)*

B- Ar a' dtalamh?

S- Ar a' dtalamh a bhíodh na (*) (baoití?) gan dabht. (*) leis. Raghadaís síos.

B- Bhuel cén (*) farraige a bhíodh (*), an mbeadh an t-uisce?

S- (*) (An mó fear?)

B- (*) (an mó fear?)

S - Timpeall (*) is daichead.

B- (*) is daichead?

S- Agus (*) trí fichid (*) againn.

B- Trí fichid (*)?

S- Sea, (*) tamall maith (*) ón dtalamh ansan.

B- (*)

S - (*) is dócha (*) (solas a ghealaíonn?) solas a (*), tigh solais thiar (*) ag cuireadh síos an t-uisce, (*) (an t-uisce as a chionn?)

B- Bhuel níorbh fholáir daoibhse fanacht ansin, uair a chloig nó dhá uair a chloig?

S- (*) do ghearradaís mar a ghearrfadhl, mar a ghearrfadhl scian.

(stopann an téip)

B- Ach i mí an Mheithimh?

S- Mí an Mheithimh a (*) i gconaí. Timpeall (*) nó roimis.

B- Sea

(stopann an téip)

S- Agus ansan againn ag iascach na deargáin, (*) timpeall, timpeall dhá mhíle amach anseo, tá carraig, carraig (*), tá fhios agat. (*) siad.

(stopann an téip)

S- (*) (mar gheall ar dheargáin) agus ansan gach aon oíche, do bhídís ag iascach colmóirí.

(stopann an téip)

S- Colmóirí

B- Colmóirí

S- Sea

?- (*) an marcéid freisin siad?

S- Ó ní hea. Ní hea, do thógfá ins an lón (*) nuair a thógfá gach aon lá iad (*)

B- Ó sea.

(stopann an téip)

S- maidin an uair in aon chor macréilí.

B- Aon uair in aon chor?

S- Aon uair in aon chor. Agus ní mharáfá(*) go dtí mí an Mheithimh i gconaí. Ní mharáfá aon mhaicréilí ins an tEarrach in aon chor go dtí go mbeadh (*) imithe, go mbeadh(*) ní iocfaidís pioc, ní íocfaidís aon (*).

S- ()*

B- An ndeinfidís?

S- Deinfidís. Istigh (*) cois talamh a bhídís an uair sin.

B- Sea, direach.

S- () aon (*) amach in aon chor an uair sin.*

B- Mhhm.

(stopann an téip)

S- Tá. (*) an méid a bhí gearrtha acu, níl sé (*) in aon chor. Má tháinig cúpla lá, tá fhios agat, shábhálfá é, tá sé ina (*) deasa.

B- An bhfuil?

S- Tá.

(stopann an téip)

S- (*)

B- Sea

S- Dá mbeifeá anois ar a (*),

B- Sea

S- (*) an t-iasc (*) an slánaitheoir nuair a (*) na n-iasc is na daoine agus an deargáin agus ní bhfaighfá in aon, in aon iasc eile (*) beirt. Dhá spota dubh.

B- Dhá spota dubh?

S- Ya. Na dream mar sin...

(stopann an téip)

S- Cnúdán

B- Cnúdán (*)

S- Cnúdán gorm is cnúdán dearg (*) leathóg, flatfish

?- Tá siad ag imeacht anois

B- Tá

(stopann an téip)

S- (*)and they've never fished, they call, they used to call it leathóg Mhuire.

B- Cad é?

S- Leathóg Mhuire, halibut.

?- Ó sea. Tá sé go maith.

S- (*)

B- Sea

S- And there must be something (*) to call that leathóg Mhuire.

?- (*) mhuire

S- Leathóg, leathóg!

(stopann an téip)